

Sygn. akt I ACa 678/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Nowicki
Sędziowie:	SA Ewa Staniszevska SA Mariola Głowacka (spr.)
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2012 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. K. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuratorowi Okręgowemu w P.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 15 lutego 2012 r., sygn. akt I C 2117/11

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.**

/-/M. Głowacka /-/J. Nowicki /-/E. Staniszevska

Sygn. akt I ACa 678/12

UZASADNIENIE

Powód Z. K. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prokuratora Okręgowego wP.kwoty 400.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesieniu pozwu oraz kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa i pełnomocnictwa według norm przepisanych tytułem odszkodowania.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratora Okręgowego wP.zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w odpowiedzi na pozew z dnia 17 października 2011r. wniósł o oddalenie powództwa oraz

zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych na rzecz pozwanego, zaś kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 15 lutego 2012r. oddalił powództwo, kosztami postępowania obciążył powoda i zasądził od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej kwotę 7.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód Z. K. (1) w latach 2002 - 2004 prowadził działalność gospodarczą pod firmą (...) w Z.. Powyższa działalność polegała na handlu hurtowym i detalicznym tkanin tapicerskich obiciowych (żakard, szenile, flok, mikrofaza, podkład żakardowy) oraz produkcji tkanin tapicerskich. Materiały tapicerskie w całości pochodziły z importu, głównie z Turcji, co wiązało się z koniecznością odbywania przez powoda krótkotrwałych zagranicznych wyjazdów służbowych do dostawców. W 2002r. powód z tytułu prowadzonej działalności uzyskał przychód w kwocie 3.322.176,78 zł, co po odliczeniu kosztów uzyskania przychodu dawało przychód w wysokości 216.528,97 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód w latach 1994 -1998 pełnił funkcję nieetatowego członka Zarządu Gminy S. i z tego tytułu pobierał dietę. W dniu 22 września 2001r. wszczęto śledztwo w sprawie nieprawidłowości w działalności Zarządu Gminy S. polegającego na rozpowszechnianiu nierzetelnych informacji, przemilczania istotnych okoliczności mających znaczenie dla umowy kupna-sprzedaży nieruchomości komunalnej na podstawie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa złożonego przez Regionalną Izbę Obrachunkową w Poznaniu z dnia 8 lutego 2001r. Sprawa została zarejestrowana pod sygnaturą V Ds. 77/01. Postanowieniem z dnia 29 listopada 2002r. przedstawiono Z. K. (1) zarzuty popełnienia dwóch przestępstw z art. 231 § 1 k.k. Postanowieniem z dnia 3 grudnia 2002r. Prokurator Okręgowy w Poznaniu zastosował wobec Z. K. (1) podejrzanego o dokonanie przestępstwa przewidzianego w art. 231 § 1 k.k. - na podstawie art. 249, 250 § 4 i 277 k.p.k. - środek zapobiegawczy - zakaz opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu wydanego przez Wojewodę (...) w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania. W dniu 20 stycznia 2003r. Z. K. (1) złożył wniosek o zmianę stosowanego wobec niego środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju na poręczenie majątkowe w wysokości 10.000 zł. Postanowieniem z dnia 4 lutego 2003r. Prokurator Okręgowy w Poznaniu nie uwzględnił wniosku podejrzanego Z. K. (1). Na powyższe postanowienie zażalenie złożył obrońca Z. K. (1), które przesłano do Prokuratury Apelacyjnej. Postanowieniem z dnia 19 lutego 2003r. Prokurator Prokuratury Apelacyjnej w Poznaniu utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. W uzasadnieniu Prokurator wskazał, że mając na uwadze ujawniony przez Z. K. (1) w protokole przesłuchania z dnia 2 grudnia 2002r. znaczny majątek oraz ustaloną w toku śledztwa wysokość miesięcznych dochodów zamiana środka zapobiegawczego w postaci opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu na poręczenie majątkowe w deklarowanej przez podejrzanego wysokości 10.000 zł bądź oferowanej przez jego obrońcę kwocie 15.000 zł nie zapewni w sposób wystarczający prawidłowego toku postępowania w sprawie. W 21 lipca 2003r. obrońca Z. K. (1) złożył ponowny wniosek o zmianę środka zapobiegawczego, w wyniku czego Prokuratura Okręgowa w Poznaniu zażądała dostarczenia niezbędnych dokumentów celem podjęcia decyzji w przedmiocie zastosowania poręczenia majątkowego w postaci hipoteki. Postanowieniem z dnia 18 sierpnia 2003r. Prokurator Prokuratury Okręgowej w Poznaniu nie uwzględnił wniosku powoda o uchylenie środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju wskazując, że podejrzanym nie podał konkretnych powodów ani terminu i miejsca planowanego wyjazdu za granicę, co ewentualnie przemawiałoby za czasowym uchyleniem zakazu opuszczania kraju. Prokurator podniósł również, że podejrzanym uzupełniając swój wniosek osobiście podważył argumenty natury finansowej - z jednej strony twierdząc, że nie jest w stanie opłacić kosztów ustanowienia hipoteki, a z drugiej strony oferując poręczenie majątkowe w kwocie 20.000 zł. Na powyższe postanowienie Z. K. (1) złożył zażalenie wnosząc o jego uchylenie. Postanowieniem z dnia 24 września 2003r. sygn. akt IV Kol. 585/03 Sąd Rejonowy w Poznaniu utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 13 lutego 2004r. sporządzono akt oskarżenia m.in. przeciwko Z. K. (1) oskarżonemu o to, że we wrześniu 1997r. w S. w województwie (...), działając wspólnie i w porozumieniu z J. S., A. T., Z. K. (2) i R. R., będąc członkiem Zarządu Miasta i Gminy S. przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że zatwierdził na posiedzeniu Zarządu w dniu 4 września 1997r., a następnie przedłożył Radzie Miejskiej w S. na posiedzeniu w

dniu 16 września 1997r. projekt uchwały sprzedaży nieistniejącej nieruchomości - działki numer (...) położonej w S. przy ul. (...), działając na szkodę interesu publicznego tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. oraz, że w okresie maj - czerwiec 1998r. w S. w województwie (...), działając wspólnie i w porozumieniu z J. S., A. T., M. H., Z. K. (2) i R. R., będąc członkiem Zarządu Gminy S. przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że zatwierdził na posiedzeniu Zarządu w dniu 14 maja 1998r., a następnie przedłożył Radzie Miejskiej w S. na posiedzeniu w dniu 2 czerwca 1998r. projekt uchwały sprzedaży nieistniejących nieruchomości - działek o numerach: (...), (...), (...) i (...)położonych w J. przy ul. (...) oraz wbrew przepisom ustawy o gospodarce nieruchomościami bez stosownej wyceny dokonanej przez rzeczoznawców majątkowych, działając na szkodę interesu publicznego tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Sprawa w Sądzie Rejonowym w Poznaniu została zarejestrowana pod sygnaturą XXIII K 181/4, a następnie pod sygnaturą II K 2/08. Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2004r. Sąd Rejonowy w Poznaniu w sprawie XXIII K 181/04 nie uwzględnił wniosku obrońcy oskarżonego Z. K. (1) o uchylenie środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju połączonego z zatrzymaniem paszportu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w 2003r. powód z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej uzyskał przychód w kwocie 2.450.238,80 zł, co po odliczeniu kosztów uzyskania przychodu dawało stratę w wysokości 137.233,92 zł. W 2004r. przychód powoda został natomiast określony na kwotę 1.952.411,24 zł, co po odliczeniu kosztów uzyskania przychodu dawało stratę 393.649,10 zł. W dniu 26 listopada 2004r. powód sprzedał nieruchomość zabudowaną w S. przy ul. (...), działka (...) dla której Sąd Rejonowy w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) za kwotę 700.000 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że środek zapobiegawczy w postaci zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu był stosowany wobec Z. K. (1) do początku 2005r. Wyrokiem z dnia 2 października 2008r. Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu w sprawie II K 2/08 uznał oskarżonego Z. K. (1) za winnego popełnienia czynu określonego w art. 231 § 1 k.k. i wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności warunkowo zawieszając wykonanie kary na okres 3 lat próby oraz karę grzywny w wysokości 80 stawek dziennych po 40 zł. Sąd uniewinnił Z. K. (1) od zarzutu popełnienia czynu opisanego w punkcie L. Od powyższego orzeczenia apelację wywiódł Z. K. (1). Wyrokiem z dnia 3 listopada 2009r. sygn. akt IV Ka 829/09 Sąd Okręgowy w Poznaniu uniewinnił Z. K. (1) od popełnienia przypisanego mu w pkt 56 przestępstwa i co za tym idzie uchylił rozstrzygnięcia w pkt 58 i 59. Pismem z dnia 7 lipca 2011r. powód zwrócił się do Prokuratora Okręgowego w Poznaniu o naprawienie szkody jaką wyrządzili jemu funkcjonariusze publiczni w związku z zastosowaniem wobec niego przez Prokuratora Okręgowego w Poznaniu od dnia 3 grudnia 2002r. środka zapobiegawczego - zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu i trwaniem tego zakazu do początku 2005r. pomimo, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 3 listopada 2009r. został uniewinniony. Powód wskazał, że została mu wyrządzona szkoda w kwocie 400.000 zł (brak kontaktów z partnerami spoza Polski), za której wyrządzenie odpowiada Skarb Państwa. Pismem z dnia 26 lipca 2011r. Prokuratura Okręgowa w Poznaniu poinformowała powoda, że nie ma podstaw do uznania roszczenia powoda i prowadzenia jakichkolwiek czynności mediacyjnych w sprawie.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że powód domagał się zapłaty odszkodowania z tytułu bezprawnego działania pozwanej jednostki Skarbu Państwa (Prokuratora Okręgowego w P.) polegającego na błędnym zastosowaniu wobec powoda środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu przez okres od 3 grudnia 2002r. do początku 2005r., co naraziło Z. K. (1) na szkodę majątkową w postaci likwidacji znacznej części prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Podstawę prawną zgłoszonego żądania stanowił art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) oraz uwzględniającym wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001r. sygn. akt SK 18/2000 (OTK 2001, Nr 8, poz. 256) zgodnie z którym przesłanką odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. jest bezprawność rozumiana jako działanie funkcjonariusza niezgodne z prawem, a nie wina funkcjonariusza państwowego (vide: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2002r. III CKN 974/00 LEX nr 54499 oraz z dnia 7 maja 2010r. III CSK 243/09 LEX nr 852665).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że stosownie do art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 września 2004r. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. Aby przypisać Skarbowi Państwa odpowiedzialność z tytułu czynu niedozwolonego muszą być spełnione łącznie trzy przesłanki: powstanie szkody, szkoda spowodowana być musi przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu powierzonej funkcjonariuszowi czynności, pomiędzy szkodą, a zachowaniem podmiotu potencjalnie odpowiedzialnego musi zaistnieć związek przyczynowy. Czyn sprawcy pociągający za sobą odpowiedzialność cywilną musi być zatem bezprawny, a więc niezgodny z obowiązującymi zasadami porządku prawnego.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w orzecznictwie powszechnie się przyjmuje, iż nie można wykluczyć sytuacji, gdy w określonych przypadkach wszczęcie i prowadzenie przeciwko obywatelowi postępowania karnego będzie mogło być uznane za czyn niedozwolony w rozumieniu przepisów art. 415 i nast. k.c. Byłoby tak, gdyby postępowanie wszczęto lub prowadzono przy oczywistym braku dowodów winy, ze świadomością sfabrykowania takich dowodów, bez zachowania podstawowych przepisów procedury itp. Natomiast nie jest wystarczającą podstawą poszukiwania odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie czy to art. 417 k.c., czy też np. art. 77 ust. 1 Konstytucji RP sama okoliczność, że w postępowaniu karnosądowym oskarżonego uniewinniono od zarzutu popełnienia zarzuconego mu przestępstwa (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 19 maja 2005r. I Aca 1848/04, LEX nr 166820, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 1978r. I Cr 428/77 LEX nr 8052).

Sąd pierwszej instancji uznał, że analiza zgromadzonego w przedmiotowej sprawie materiału dowodowego w szczególności kserokopii dokumentów z akt sprawy II K 2/08 Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w Poznaniu nie pozwala przyjąć, aby działania Prokuratora Okręgowego w sprawie V Ds. 77/01 polegające na zastosowaniu wobec powoda środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu nosiły cechy bezprawności. Postanowienie o przedstawieniu powodowi zarzutów zapadło dopiero po roku od wszczęcia śledztwa i po zebraniu liczego materiału dowodowego (w postaci zeznań świadków, wyjaśnień podejrzanych, dokumentacji z posiedzenia Rady Miejskiej w S. oraz innych dokumentów Urzędu Miasta i Gminy S. dotyczących kwestionowanych nieruchomości). Powyższe dowody uzasadniały dostatecznie podejrzenie, że Z. K. (1) popełnił zarzucane mu czyny tj. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. Również zastosowanie przez Prokuratora Okręgowego w dniu 3 grudnia 2002r. środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu miało swoje podstawy w obowiązujących przepisach prawa w szczególności było zgodne z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.). Decyzja o stosowaniu powyższego środka zapobiegawczego wydana została bowiem przez uprawniony organ z zachowaniem przewidzianego trybu oraz w warunkach wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego. Powyższy środek miał więc na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego w szczególności z uwagi na fakt, iż powodowi zarzucono działanie wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami. Prawidłowość stosowania wobec powoda zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu przez okres od 3 grudnia 2002r. do początku 2005r. była poddana kontroli instancyjnej z której oskarżony i jego obrońca w toku postępowania korzystali. W trakcie postępowania karnego Prokurator, wbrew twierdzeniom powoda, był skłonny zmienić na jego wniosek stosowany środek zapobiegawczy na inny w postaci poręczenia majątkowego, jednakże to powód nie chciał udzielić poręczenia w odpowiedniej wysokości, jak również nie chciał ustanowić hipoteki na nieruchomości (uzasadnienie postanowienia Prokuratury Apelacyjnej w Poznaniu z dnia 19 lutego 2003r., uzasadnienie postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 24 września 2003r. sygn. akt IV Kol 585/03). Funkcjonariusz państwowy przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu wobec powoda powyższego środka zapobiegawczego działał w ramach przyznanych mu uprawnień, adekwatnie do istniejących w toku postępowania karnego ujawnionych informacji o popełnieniu czynu zabronionego. Zdaniem Sądu nie istnieją podstawy by uznać, że podjęcie tych działań wykraczało poza uprawnienia, stanowiło nadużycie uprawnień bądź było w istniejących okolicznościach nieuzasadnione.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powód błędnie zinterpretował wydany na jego korzyść prawomocny wyrok sądu karnego. W szczególności z uzasadnienia Sądu Okręgowego (IV Ka 892/09) nie wynika, by skierowany przeciwko

powodowi akt oskarżenia był bezpodstawny, a prowadzone postępowanie karne bezprzedmiotowe. Uniewinnienie powoda znalazło swe uzasadnienie nie w tym, że powód nie był funkcjonariuszem publicznym, lecz w tym, że nie sposób mu przypisać świadomego działania na szkodę interesu publicznego. Sąd Okręgowy orzekający w sprawie karnej wskazał bowiem, że skutki prawne wywołać mogła dopiero uchwała rady gminy, a nie jej zatwierdzony projekt przez członków zarządu. W ocenie Sądu oskarżeni mieli podstawy do zaufania zgodności z prawem i rzetelności projektu sporządzonego przez wyspecjalizowany sztab urzędników Referatu Geodezji i Gospodarki Gruntami, który został także pozytywnie zaopiniowany przez radcę prawnego urzędu gminy. Dlatego też przyjęcie umyślności działania oskarżonych na szkodę interesu publicznego nie znalazło potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym. Zdaniem Sądu pierwszej instancji powyższe okoliczności przemawiają za przyjęciem, że nie ma bezprawności w działaniu Prokuratora Okręgowego w Poznaniu polegającym na zastosowaniu wobec powoda środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju z jednoczesnym zatrzymaniem paszportu, który to środek obowiązywał od 3 grudnia 2002r. do początku 2005r. Sąd uznał więc, że nie została spełniona podstawowa przesłanka od której zależy odpowiedzialność deliktowa Skarbu Państwa przewidziana w art. 417 k.c. Skoro przesłanka bezprawności działania funkcjonariusza państwowego nie została spełniona, za bezprzedmiotowe Sąd uznał rozważania dotyczące związku przyczynowego pomiędzy działaniem tego funkcjonariusza a ujawnioną szkodą.

Ponadto Sąd pierwszej instancji wskazał, że przedmiotowe powództwo podlegało oddaleniu jeszcze z innej przyczyny. Trafny bowiem okazał się podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia dochodzonego przez powoda roszczenia. W niniejszej sprawie z uwagi na fakt, że powód dochodzi odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego będzie miał zastosowanie art. 442¹ § 1 k.c. przy uwzględnieniu dodatkowo treści art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80, poz. 538) zgodnie z którym do roszczeń powstałych przed dniem jej wejścia w życie tj. przed dniem 10 sierpnia 2007r., a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepisy art. 442¹ § 1 k.c. Stosownie do treści art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Sąd uznał, że w okolicznościach sprawy zdarzeniem z którym powód wiąże powstanie szkody było stosowanie przez funkcjonariuszy państwowych wobec niego środka zapobiegawczego w postaci zakazu opuszczania kraju połączonego z zatrzymaniem paszportu przez okres od 3 grudnia 2002r. do początku 2005r. Zdaniem Sądu nie ulega zatem wątpliwości, że powód musiał dowiedzieć o szkodzie (straty w jego firmie, sprzedaż nieruchomości) i osobie obowiązanej do naprawienia szkody najpóźniej w 2005r., kiedy to uchylono wobec niego środek zapobiegawczy. W ocenie Sądu nie sposób przy tym przyjąć, że trzyletni termin przedawnienia rozpoczął swój bieg dopiero od wydania przez Sąd Okręgowy w Poznaniu wyroku uniewinniającego powoda w 2009r., który - w ocenie powoda - potwierdzał bezprawność działania funkcjonariusza państwowego. Pogląd taki nie znajduje bowiem uzasadnienia w treści art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c., który to przepis łączy początek biegu terminu z dniem wystąpienia określonych w nich zdarzeń, a nie z dniem potwierdzenia jednej z przesłanek odpowiedzialności. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji uznał, że trzyletni termin, o którym mowa w art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. rozpoczął swój bieg w 2005r., a zatem wniesienie pozwu dopiero w dniu 8 sierpnia 2011r. było spóźnione, a dochodzone roszczenie przedawnione.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód Z. K. (1) zaskarżając wyrok w całości. Powód zarzucił naruszenie:

- art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie,
- art. 442¹ § 1 k.c poprzez niewłaściwą wykładnię,
- art. 227 k.p.c. przez oddalenie istotnych wniosków dowodowych powoda zmierzających do wyjaśnienia okoliczności sprawy,
- art. 233 § 1 k.p.c. przez zastosowanie przez Sąd zasad dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów prezentowanych przez pozwanego, gdy idzie o zasadność zastosowania względem powoda środka zapobiegawczego,

- art. 316 § 1 k.p.c. przez zamknięcie rozprawy w sposób pośpieszny z pominięciem wyjaśnień i ustaleń dotyczących stanu rzeczy,

- art. 386 § 4 k.p.c. przez nierozpoznanie istoty sprawy.

Powód wskazując na powyższe zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratora Okręgowego w P.zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm prawem przepisanych na rzecz pozwanego, zaś kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zobowiązaniowy stosunek odszkodowawczy powstający zgodnie z art. 417 § 1 k.c., jest efektem bezprawności zaistniałej w sferze publicznoprawnej, nie zaś na gruncie stosunków cywilnoprawnych. Obowiązek naprawienia szkody według art. 417 § 1 k.c. jest jednym (ale nie jedynym) ze skutków niezgodnego z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej, a więc odejścia przez organ władzy publicznej od nakazanego i dozwolonego przez normy regulujące stosunek publicznoprawny wzorca postępowania. Z tego też powodu bezprawność, o której mowa w art. 417 § 1 k.c., jako stanowiąca element stosunku o charakterze publicznoprawnym, nie może być utożsamiana z bezprawnością, będącą elementem stosunków cywilnoprawnych. Bezprawność z art. 417 § 1 k.c. nie jest bowiem elementem stosunku cywilnoprawnego, lecz stosunku publicznoprawnego. Co więcej na uznanie zasługuje pogląd nakazujący przyjąć jeszcze bardziej sprecyzowane znaczenie pojęcia bezprawności na tle art. 417 § 1 k.c., posługujący się pojęciem tzw. deliktowej bezprawności względnej. W myśl tego poglądu czyn organu władzy publicznej wyrządzający szkodę może uzasadniać odpowiedzialność tylko wówczas, gdy narusza normę postępowania skierowaną na ochronę grupy jednostek do której należy poszkodowany, a nie wówczas, gdy narusza normę o celu wyłącznie ogólnospołecznym bądź chroniącą tylko inne dobra niż dotknięte uszczerbkiem (vide: "Kodeks cywilny Komentarz" Red. prof. dr hab. Edward Gniewek Rok wydania 2010 Wydawnictwo C.H.Beck, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2008r. II CSK 177/08, opubl. Legalis).

Pojęcie bezprawności na gruncie art. 417 § 1 k.c. wielokrotnie było przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który wyjaśnił, że nieprawidłowość w działaniu władzy publicznej może przybrać postać naruszeń konstytucyjnych praw i wolności, konstytucyjnych zasad funkcjonowania władzy publicznej, uchybień wymaganiom określonym w ustawach zwykłych, aktach wykonawczych (uchybień w sferze prawa materialnego i procesowego) jak i uchybień normom pozaprawnym w różny sposób powiązanych z normami prawnymi. W podobny sposób na temat bezprawności, w kontekście odpowiedzialności Skarbu Państwa, wypowiada się Trybunał Konstytucyjny, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 grudnia 2001r. SK 18/00 (OTK 2001/8/256) wskazał, że pojęcie „działanie niezgodne z prawem” ma ugruntowane znaczenie oraz, że w kontekście regulacji konstytucyjnej należy je rozumieć jako zaprzeczenie zachowania uwzględniającego nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej. „Niezgodność z prawem” w świetle art. 77 ust. 1 Konstytucji musi być rozumiana ściśle, zgodnie z konstytucyjnym ujęciem źródeł prawa (art. 87-94 Konstytucji). Pojęcie to jest więc węższe niż tradycyjne ujęcie bezprawności na gruncie prawa cywilnego, które obejmuje obok naruszenia przepisów prawa również naruszenie norm moralnych i obyczajowych, określanych terminem „zasad współżycia społecznego” lub „dobrych obyczajów”. Należy również podzielić stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011r. IV CSK 290/10 (LEX nr 1111015) że przesłanka bezprawności ujęta w art. 417 § 1 k.c. oznacza niezgodność działania lub zaniechanie z konstytucyjnie rozumianymi źródłami prawa. Zgodne z prawem czynności organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości związane z wypełnianiem ich ustawowych obowiązków nie nabierają charakteru działań nielegalnych przez to, że postępowanie karne zostaje zakończone uniewinnieniem. Odmienne ocena dowodów nie przesądza o nielegalności tych czynności.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego artykuł 2 § 1 pkt 1 k.p.k. zawiera postulat, aby nikt niewinny nie poniósł odpowiedzialności, ale i aby nikt winny tej odpowiedzialności nie uniknął. Ten ostatni postulat wyraża skodyfikowana w art. 10 § 1 k.p.k. zasada legalizmu zobowiązująca wszystkie organy procesowe do takiego postępowania, by spełniony został postulat zawarty w § 2, iż nikt - z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym - nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo. Przepis art. 2 k.p.k. ma charakter ogólny, nie reguluje toku postępowania w sprawach karnych, lecz określa jedynie cel do osiągnięcia którego służą konkretne przepisy kodeksu mające to postępowanie ukształtować. Podobne uwagi odnoszą się do art. 4 k.p.k. formułującego zasadę obiektywizmu. Artykuł 4 k.p.k. jest przepisem zawierającym tzw. ogólną dyrektywę postępowania. Określa on sposób w jaki powinny procedować organy prowadzące postępowanie.

Przenosząc powyższe rozważania prawne na grunt rozstrzyganej sprawy stwierdzić należy, że powód bezprawność w zachowaniu pozwanego utożsamia ze stosowaniem wobec niego w toku postępowania środkiem zapobiegawczym określonym w art. 277 § 1 k.p.k. to jest zakazem opuszczania kraju połączonym z zatrzymaniem mu paszportu. Ustalony w sprawie stan faktyczny pozwała na niebudzące żadnej wątpliwości, jednoznaczne stwierdzenie, że oskarżyciel publiczny wydał postanowienie o zastosowaniu i następnie stosowaniu wymienionego środka zapobiegawczego na podstawie i w granicach prawa. Orzeczonego środka zapobiegawczego poddany był wielokrotnej kontroli instancyjnej. Oskarżony reprezentowany w postępowaniu karnym przez obrońcę korzystał z przysługujących mu środków zaskarżenia. Szczegółowy przebieg postępowania w tym przedmiocie został wyczerpująco omówiony przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu do zaskarżonego wyroku. Skarżący w toku postępowania cywilnego nie przedstawił żadnych argumentów przemawiających za przyjęciem, że oskarżyciel publiczny wydał przedmiotowe postanowienie naruszając przepisy prawa, w szczególności art. 249 k.p.k., art. 252 k.p.k., art. 254 § 1 k.p.k. czy art. 277 k.p.k. Jasnym jest, że duże prawdopodobieństwo popełnienia przez oskarżonego przestępstwa, to jest podstawa ogólna zastosowania środka zapobiegawczego nie jest równoznaczna z przyjęciem, że oskarżony popełnił zarzucany mu czyn zabroniony i że stanowi on przestępstwo, co stwierdzić może jedynie Sąd w wyroku skazującym.

Okoliczność, że w wyniku poddania kontroli instancyjnej wyroku skazującego powoda przez Sąd Okręgowy w Poznaniu został on zmieniony i powód uniewinniony w żadnym razie nie może stanowić okoliczności przemawiającej za przyjęciem bezprawności działania oskarżyciela publicznego i w konsekwencji uznania, że powód wykazał pierwszą z przesłanek niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Z uzasadnienia pozwu i dalszych pism procesowych powoda wynika, że z wydaniem w drugiej instancji wyroku uniewinniającego skarżący utożsamia bezprawność stosowania wobec niego środka zapobiegawczego. Zdaniem Sądu stanowisko to nie zasługuje na uwzględnienie. Wydanie bowiem wyroku uniewinniającego powoda, wobec braku wykazania sprzeczności z prawem czynności procesowych podejmowanych przez oskarżyciela publicznego, nie może skutkować przyjęciem bezprawności w rozumieniu art. 417 § 1 k.c. Należy również podkreślić, że motywy wyroku uniewinniającego przedstawione w uzasadnieniu nie pozwalają na przyjęcie, że okolicznością decydującą o uwolnieniu powoda od odpowiedzialności karnej było tylko i jedynie przyjęcie, że nie był funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu kodeksu karnego. W konsekwencji zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 417 § 1 k.c. należy ocenić jako chybiony.

Należy przyjąć, że wobec niewykazania, pomimo ciężącego na powodzie na mocy art. 6 k.c. i art. 232 zdanie pierwsze k.p.c., ciężaru dowodu, że zachowanie pozwanego było bezprawne nie może być mowy o adekwatnym związku przyczynowym pomiędzy działaniem bądź zaniechaniem pozwanego, a doznaną przez powoda szkodą o charakterze majątkowym.

Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 8 lutego 2012r. oddalił wnioski powoda o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków A. G. i L. S. oraz o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego i dokumentów finansowych powoda (vide: k. 127 akt). Wobec oddalenia powództwa po stwierdzeniu braku bezprawności zachowania pozwanego wnioski dowodowe powoda zostały zasadnie oddalone przez Sąd pierwszej instancji jako zgłoszone na okoliczność wysokości szkody i przyczyn jej powstania, a więc okoliczności, które mogłyby być badane dopiero po wykazaniu bezprawności działania pozwanego. Nadto należy podkreślić, że chociaż na

rozprawie w dniu 8 lutego 2012r. obecny był pełnomocnik procesowy powoda będący radcą prawnym (vide: protokół sporządzony z przebiegu rozprawy w dniu 8 lutego 2012r. - k. 127 akt) nie zwrócił on uwagi Sądowi pierwszej instancji, w trybie art. 162 k.p.c., na uchybienie przepisom postępowania i nie wniósł o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Możliwość zgłoszenia zastrzeżeń do czynności Sądu w trybie przewidzianym w art. 162 k.p.c. obejmuje również postanowienia, które mogą być zmienione lub uchylone stosownie do okoliczności w tym m.in. postanowienia o odmowie przeprowadzenia dowodu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2010r. II PK 127/09 LEX nr 987029). Celem regulacji zawartej w art. 162 k.p.c. jest m.in. zapobieganie nielojalności procesowej przez zobligowanie stron do zwracania na bieżąco uwagi Sądu na uchybienia procesowe w celu ich niezwłocznego wyeliminowania i niedopuszczenie do celowego tolerowania przez strony takich uchybień z zamiarem późniejszego wykorzystania ich w środkach odwoławczych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010r. V CSK 234/09 LEX nr 589836). Strona nie może skutecznie zarzucać w apelacji uchybienia przez Sąd pierwszej instancji przepisom postępowania polegającego na wydaniu postanowienia, które może być zmienione lub uchylone stosownie do okoliczności, jeżeli nie zwróciła uwagi Sądu na to uchybienie w toku posiedzenia, chyba, że niezgłoszenie zastrzeżenia nastąpiło bez jej winy (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2005r. III CZP 55/05 LEX nr 156982). W apelacji powód w ogóle nie odniósł się do kwestii niezgłoszenia zastrzeżenia do postanowienia Sądu z dnia 8 lutego 2012r., w tych warunkach brak jest podstaw do uznania, że niezgłoszenie zastrzeżenia nastąpiło bez winy powoda.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie był trafny. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez Sąd art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu Sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów; nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął Sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena Sądu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2009r. II PK 261/08 LEX nr 707877). Takich zarzutów tj., że Sąd pierwszej instancji uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego powód w apelacji nie przytoczył.

Art. 227 k.p.c. powołany w zarzutach apelacji nie może być przedmiotem naruszenia Sądu, ponieważ nie jest on źródłem obowiązków ani uprawnień jurysdykcyjnych, lecz określa jedynie wolę ustawodawcy ograniczenia kręgu faktów, które mogą być przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2008r. II UK 327/07 LEX nr 496393).

Zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 386 § 4 k.p.c. jest błędny. Nierozpoznanie istoty sprawy dotyczy niezbadania roszczenia będącego podstawą powództwa czy zarzutu przedawnienia, potrącenia np. sąd oddał powództwo z powodu przedawnienia roszczenia, które stanowisko okazało się nietrafne, a nie rozpoznał jego podstaw (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2012r. II CSK 274/11 LEX nr 1110971). Z taką sytuacją nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie, gdyż Sąd pierwszej instancji zarówno rozpoznał zarzut przedawnienia podniesiony w toku procesu przez pozwanego jak i merytorycznie ocenił zasadność dochodzonego przez powoda roszczenia.

W myśl art. 316 § 2 k.p.c. rozprawa powinna być otwarta na nowo, jeżeli istotne okoliczności ujawniły się dopiero po jej zamknięciu. Zarówno z pisma powoda z dnia 9 lutego 2012r. o otwarcie na nowo zamkniętej rozprawy jak i z apelacji nie wynika jakie to istotne okoliczności ujawniły się po zamknięciu rozprawy w dniu 8 lutego 2012r. Powód okoliczności tych w ogóle nie podał.

Sąd Apelacyjny podziela uznanie Sądu pierwszej instancji, że roszczenie powoda w świetle art. 442¹ k.c. uległo przedawnieniu. Zdaniem Sądu zbędne było oczekiwanie przez powoda na wydanie wyroku uniewinniającego, który w żadnej mierze nie przesądza o przyjęciu bezprawności zachowania oskarżyciela publicznego. W konsekwencji nie było przeszkód do wystąpienia z żądaniem zasądzenia odszkodowania na drodze procesu cywilnego już w 2005r. w którym to roku powód, w świetle twierdzeń pozwu, wiedział o zdarzeniu z którym wiąże odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego i o osobie obowiązanej do naprawienia szkody. Zarzut więc naruszenia art. 442¹ k.c. nie był trafny.

Ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne jako znajdujące uzasadnienie w materiale zgromadzonym w aktach sprawy z wyłączeniem tego, że:

- powód działał pod firmą (...), gdyż nazwa firmy powoda to W.,

- siedziba firmy powoda mieściła się w Z., gdyż mieściła się w Z.,

- po odliczeniu kosztów uzyskania przychodu przychód powoda w 2002r. wyniósł 216.528,97 zł, gdyż był to dochód, a nie przychód.

Wnioski płynące z tych ustaleń Sąd Apelacyjny akceptuje. Biorąc powyższe pod rozwagę apelację powoda, stosownie do art. 385 k.p.c., oddalono.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348) obciążając nimi powoda.

/-/M. Głowacka /-/J. Nowicki /-/ E. Staniszevska